

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра державно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор МГУ
д.ю.н., проф. Громошенко К.В.

« 31 » 08 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія держави і права України

Галузь 293 «Міжнародне право»
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність(напрямок підготовки) 29 «Міжнародне право»
(шифр і назва спеціальності)

Назва освітньої програми «Міжнародне право»

Інститут права, економіки та міжнародних відносин
(назва факультету)

Ступінь вищої освіти
(освітньо-кваліфікаційний рівень) початковий рівень (короткий цикл)

ОДЕСА
2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія держави та права України» розроблена відповідно до освітньої програми підготовки бакалавра та молодшого бакалавра за напрямом підготовки (спеціальності) 293 – Міжнародне право

«20» серпня 2021 року - 15 с.

Розробник:

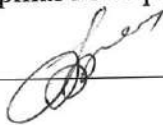
к.ю.н., доцент кафедри
державно-правових дисциплін

Наталя АРАБАДЖИ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Державно-правових дисциплін
Протокол № 1 від 20 серпня 2021 року

Завідувач кафедри

Денис МАНЬКО

«20» серпня 2021 року

Гарант освітньої програми

Світлана АНДРЕЙЧЕНКО

«24» 08 2021 року

Схвалено Вченою радою Міжнародного гуманітарного університету

Протокол № 1 від «31» серпня 2021 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Рік навчання	
Змістових модулів – 1	1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)	Семестр	
Загальна кількість годин - 120	II-й	II -й
	Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –3 самостійної роботи студента – 7	24 год.	8 год.
	Практичні, семінарські	
	24 год.	8 год.
	Лабораторні	
	-	-
	Самостійна робота	
	72 год.	104 год.
	Індивідуальні завдання: год.	
	-	-
	Вид контролю:	
екзамен	екзамен	

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія держави та права України» є вивчення виникнення, розвитку і зміни типів та форм держави і права, а також державних органів і правових інститутів народів, що населяли і населяють територію України, ознайомлення студента-правовика з колом історико-правових фактів, з юридичною термінологією і традиціями; аналіз основних правових інститутів, кодифікацій і правових актів вітчизняної історії, структури влади і політичної діяльності.

Фактично даний курс є своєрідним вступом до спеціальних юридичних дисциплін, таких як: конституційне, цивільне, трудове, кримінальне, процесуальне право та ін. Слід зазначити, що фундаментальна для юриспруденції дисципліна «Історія держави і права України» охоплює розвиток усіх галузей права, всі аспекти еволюції держави, її механізм, форму державної єдності та ін.

Тому мета дисципліни також полягає у формуванні широкого загальнокультурного світогляду, професійної правосвідомості та правової культури майбутнього юриста, а також у вихованні патріотизму та поваги до своєї Батьківщини, вмінні аналізувати історико-правові документи тощо. Її призначення полягає не лише у тому що би задовольнити пізнавальні потреби студента, а й виховати у них дух національної свідомості.

2. Вимоги до результатів навчання та компетенції, які планується сформувати

У процесі реалізації програми дисципліни «Історія держави та права України» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових

доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність критично осмислювати основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності.

ЗК 5. Здатність пропонувати та обґрунтовувати власну позицію.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК 1. Знання історичних аспектів розвитку держави та права, правових систем сучасності, міжнародного публічного та міжнародного приватного права.

ФК 8. Орієнтування в законодавстві України, міжнародному праві, праві Європейського Союзу, праві держав різних правових сімей.

ФК 9. Здатність застосовувати знання та вміння на практиці при розв'язанні задач та проблем у певній сфері права: міжнародного права, права Європейського Союзу, у випадках колізії різних національних правопорядків, надавати обґрунтований юридичний висновок з певного питання.

Навчальна дисципліна «Історія держави та права України» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (РН), передбачених освітньою програмою:

РН 1. Демонструвати знання у сфері теоретико-історичних, галузевих, міжгалузевих та прикладних юридичних наук.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

- питання історії держави і права, тому що право є частиною духовної культури українського народу і вивчення історії його розвитку може сприяти підвищенню рівня правосвідомості як частини самосвідомості народу;
- історичні події, які дозволяють увійти до професійного юридичного середовища;
- закони та інші нормативні акти, які хоча і втратили свою силу, але дають цінні відомості про суспільний і державно-правовий лад, що існував на українських теренах у різні періоди.

Розуміння:

- розкриття ролі права, його виникнення у житті суспільства і особистості;
- ознайомлення студентів з основними джерелами права;
- надання уявлення про органи державної влади і місцевого самоврядування;
- всебічний розгляд суспільного ладу на різних періодах розвитку державності;
- формування навичок правового мислення, уміння орієнтуватися в нормативно-правових актах.

Застосування знань (вміння):

- аналізувати та критикувати історико-правові документи, державні реформи в області організації органів влади і управління, суду та судочинства, права, які здійснювались на українських теренах у минулому;
- проводити порівняльну характеристику рівня та якості кодифікаційних робіт що мали місце в історії української державності;
- застосовувати знання з історії держави і права України для оцінки сучасної системи права, суду, діяльності прокуратури та адвокатури, політичної дійсності.

Аналіз:

- упорядкування набутих знань у формі докладів та наукових публікацій на студентських конференціях.

Оцінювання:

- формування прогностичних здібностей.
- формування світогляду і бачення подальших роздумів стосовно розвитку Української держави.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. (лекція 1) Предмет і завдання курсу «Історія держави і права України». Держава і право Київської Русі.

Предмет курсу та його завдання. Періодизація курсу, його історіографія. Методологія. Принципи пізнання історико-правових явищ. Значення курсу на сучасному етапі державного розвитку України. Зв'язок курсу з іншими дисциплінами.

Утворення староруської ранньофеодальної держави – Київська Русь. Характеристика державного ладу Київської Русі. Вищі органи влади та управління Київської Русі. Суспільний устрій. Адміністративно-фінансова реформа княгині Ольги. Реформи Володимира Великого. Пам'ятники права Київської Русі: звичаї, угоди Русі з Візантією, Церковне право, князівське законодавство, «Руська Правда». Характеристика права. Поняття «злочин» і його різновиди, система покарань.

ТЕМА 2. (лекція 2) Феодальна роздробленість та процес утворення Галицько-Волинського князівства

Причини феодальної роздробленості Київської Русі, її ознаки та наслідки. Боротьба Східнослов'янських князівств проти іноземних загарбників. Підвищення економічного і політичного значення міських феодальних центрів. Південно-Західна Русь. Утворення Галицько-Волинського князівства. Роман Мстиславович, Данило Галицький. Характеристика суспільно-політичного ладу та державного устрою Галицько-Волинського князівства. Боротьба Галицько-Волинських князів проти монголо-татарського гноблення. Характеристика джерел права Галицько-Волинського князівства.

ТЕМА 3. (лекція 3) Вхід українських земель до складу Литовського князівства та їх правове становище. Характеристика права на українських землях у Великому князівстві Литовському.

Правове становище українських земель у складі Великому князівства Литовського. Характеристика державного ладу, органи влади, великий князь, пани-рада. Суспільний лад Великому князівства Литовського, до 1569 р. Кревська та Віленсько-Радомська унії. Городельська унія, причини розробки і її значення для правового становища українського населення.

Джерела права у Великому князівстві Литовському: звичаєве право, великокнязівське законодавство, привілеї та їх різновиди, магдебурзьке право, церковне право. Причини проведення кодифікації права початку XVI ст. Екзекуційний рух на території Малопольщі і його вплив на розвиток права Великому князівства Литовського. Видання Статуту 1529 р., його характеристика і значення. Державне, кримінальне та цивільне право на українських землях і його характеристика.

ТЕМА 4. (лекція 4) Судова система та судочинство на українських землях Великому князівства Литовського з кінця XIV – XVI ст.

Характеристика судової системи Великому князівства Литовського до 1569 р. Великокнязівський суд (господарський) та його форми: асесорський, маршалковий, комісарський, їхній склад та компетенції. Місцеві суди: замковий суд, копний суд, їх склад, компетенція і значення. Суди в містах на магдебурзькому праві. Особливі суди: ярмарковий, цеховий, суди для іноземців. Причини проведення судової реформи у Великому князівстві Литовському, Белзький сейм 1564 р. Утворення земських, гродських та підкоморських судів, їх склад та компетенція. Головний Литовський Трибунал.

ТЕМА 5. (лекція 5) Правове становище українських земель у складі Речі Посполитої. Право на українських землях др. пол. XVI – середини XVII ст.

Характеристика загального становища українських земель у складі Великому князівства Литовського у 60-х роках XVI ст. «Устава на волоки» - земельна реформа Сігізмунда II Августа, її правова характеристика та наслідки. Люблінська унія 1569 р. і утворення Речі Посполитої, її органи влади і управління. Затвердження Артикулів Генріха Валуа — державна реформа Речі Посполитої. Берестейська церковна унія 1595-96 рр. її підготовка, ратифікація і наслідки.

Другий етап кодифікації права, причини, зміст і значення видання II Статуту Великому князівства Литовського 1566 р. Характеристика державного кримінального, цивільного та сімейного права згідно II Статуту. Німецьке право на українських землях, його джерела і особливості використання. Третій етап кодифікації права, причини, зміст і значення видання III Статуту Великому князівства Литовського 1588 р. Характеристика державного кримінального, цивільного та сімейного права згідно III Статуту.

ТЕМА 6. (лекція 6) Виникнення та розвиток українського козацтва. Запорізька Січ, органи самоврядування козацтва, судова система і право. Визвольна війна українського народу 1648–1654 рр. під проводом Б. Хмельницького

Причини виникнення, етапи розвитку та території розповсюдження українського козацтва. Органи самоврядування козацтва, судова система і право. Органи влади і управління Січі; її роль в історії держави і права України. Державна політика Речі Посполитої щодо козацького питання. Проект створення реєстрового козацтва Сигізмунда-Августа II та наслідки його реалізації. Ординація 1638 р., її зміст і значення.

Причини Визвольної війни. Проект Б. Хмельницького «Пункти козацькі» 1649 р. як спроба врегулювання військового конфлікту. Зборівська угода – черговий етап відродження української державності. Білоцерківська угода, її зміст і значення. Джерела права в роки Визвольної війни 1648–1654 рр. та зміни судової системи на українських теренах. Дипломатичні стосунки України-Гетьманщини з Московською державою, Земський собор 1653 р.; Переяславська рада, її характер і значення; «Березневі» статті 1654 р., їх зміст і історико-правове значення. Жалувана грамота царя Олексія Михайловича Війську Запорізькому на збереження його прав і вольностей 1654 р.

ТЕМА 7. (лекція 7) Боротьба України-Гетьманщини за збереження своєї політичної автономії друга половина XVII ст. – перша половина XVIII ст. Розвиток права в Україні-Гетьманщині та його кодифікація.

Україно-Московські стосунки, визрівання політичної кризи. Політичний проект І. Виговського – Гадацький договір 1658 р.: його зміст і значення. «Переяславські» статті Ю. Хмельницького. Російський курс на інкорпорацію Лівобережної України, «Московські» (1665) статті І. Брюховецького: їх зміст і наслідки. Андрусівська угода 1667 р.: причини підписання, зміст та її наслідки. Доля української автономії у державницьких планах Петра I. Державницька ідея І. Мазепи та спроба її втілення. Ліквідація інституту гетьманства Петром I та утворення І-ї Малоросійської колегії 1722 р.

«Пакти й конституції законів та вольностей Війська Запорізького...» П. Орлика 1710 р. та боротьба гетьмана за повернення Україні незалежності.

Джерела права України-Гетьманщини у першій половині XVIII ст. Причини кодифікації права та особливості її проведення; розробка і аналіз збірника «Права, за якими судиться малоросійський народ». «Процес короткий наказний, виданий при резиденції гетьманській» 1734 р. «Суд і розправа в правах малоросійських» підготовлений Ф. Чуйкевичем.

ТЕМА 8. Суспільно-політичний лад і право в українських губерніях у складі Російської імперії (кінець XVIII ст. – початок XX ст.).

Наказ імператриці Катерини II «Про ліквідацію гетьманства та утворення Малоросійської колегії» 1764 р. Ліквідація Запорізької Січі та полково-сотенного устрою в Україні. Адміністративно-територіальний устрій України у складі Російської імперії. Характеристика суспільного ладу; Кодифікаційні роботи з 1804 по 1808 рр. під керівництвом М. Сперанського. Особливості роботи української кодифікаційної комісії. Селянська реформа 1861 р. і її наслідки в Україні. Буржуазно-демократичні реформи та контрреформа в другій половині XIX ст.

ТЕМА 9. Суспільно-політичний устрій і право Галичини, Буковини та Закарпаття в складі Австро-Угорської імперії (кінець XVIII - початок XX ст.).

Характеристика державного та суспільного ладу на території Західної України. Органи влади і управління в Галичині і на Буковині. Джерела права та їхня характеристика, судова система. Прийняття Конституції Австрії у 1848 та 1867 р.: причини прийняття, мета і наслідки. Ліквідація кріпосного права та проведення інших державних реформ на українських територіях Австро-Угорщини. Розвиток української державницької ідеї, діяльність перших українських політичних партій. Кодифікація права та його характеристика.

ТЕМА 10. (лекція 8) Відродження Української держави (березень 1917 – квітень 1918 рр.) Українська Держава за П.Скоропадського.

Передумови та особливості відродження української державності на теренах України початку XX ст. Діяльність Центральної Ради, її склад та повноваження. Універсали Центральної Ради. Утворення Української Народної Республіки, органи державної влади, система самоврядування. Характеристика судової системи та судочинства. Право, Конституція УНР 1918 р.

Причини та умови підготовки державного заколоту в УНР проти Центральної Ради. Грамота до всього українського народу та Тимчасові закони Української Держави. Органи державної влади та управління Української держави, судова система та судочинство. Характеристика права.

ТЕМА 11. (лекція 9) Українська Народна Республіка доби Директорії

Причини падіння режиму П Скоропадського. Захоплення влади радою директорів та проект відновлення УНР. Прихід до влади С. Петлюри і його державницька політика. Акт злуки УНР з Західноукраїнською Народною Республікою. Суд і судочинство в УНР. Характеристика права, проекти Конституції УНР. Варшавський договір між: УНР і Польщею 21-23 квітня 1920 р. Причини падіння УНР.

ТЕМА 12. (лекція 10) Формування радянської державності в Україні. Держава і право Радянської України (1917 – 1945 рр.)

Формування основ соціалістичного права в Україні; III Всеукраїнський з'їзд Рад. Конституція УСРР 1919 року та її роль в реалізації політики «військового комунізму» в УСРР. Особливості здійснення нової економічної політики в Україні.

Утворення СРСР та правове становище України у його складі. Конституція УСРР 1929 р.

Колективізація та її наслідки в УСРР; голодомор в УСРР 1932-1933 рр. Державний лад та зміни правоохоронної системи, позасудові репресивні органи, порушення прав людини в радянській Україні. Характеристика права УРСР. Конституція УРСР 1937 р. Укладення пакту Ріббентропа–Молотова та його наслідки. Вхідження західноукраїнських земель до складу УРСР. Початок Другої світової війни та окупація України німецько-фашистськими загарбниками.

ТЕМА 13. (лекція 11) Держава і право УРСР у перші повоєнні роки та доби відлиги (1946-1964 рр.).

Процес відбудови УРСР, зміни в законодавстві. Посилення кризових явищ в УРСР у 1946 – 1947 р. Посилення боротьби з «українським буржуазним націоналізмом», Жданівські «ідеологічні чистки» в Україні (справи української інтелігенції). Операція «Вісла».

XX з'їзд КПРС 1956 р та, причини запровадження політики «відлиги» в СРСР її сутність і наслідки. Реформування права, та зміни в роботі правоохоронних органів УРСР. Посилення репресій в УРСР проти духовенства. Підсумкова характеристика політики «відлиги» в УРСР та її особливості.

ТЕМА 14. (лекція 12) Держава і право України з середини 1960-х років та доби «перебудови» (1965-1991 рр.).

Загальний історичний огляд. Державний лад. Судова система і інші правоохоронні органи. Конституція УРСР 1978р.

Позачерговий Пленум ЦК КПРС 11 березня 1985 р. та обрання М. Горбачова Генеральним секретарем ЦК КПРС. Запровадження політики «перебудови» в СРСР, її сутність, мета та наслідки. Початок політики роззброєння та кооперативний рух в УРСР. Реформування права.

ТЕМА 15. Держава і право України після проголошення незалежності.

Причини розпаду СРСР та його наслідки; проголошення Декларації про державний суверенітет України 1990 р.; Акт проголошення незалежності України, його змістовна характеристика і історичне значення. Державотворчі процеси в Україні після проголошення незалежності. Конституційна реформа та прийняття Конституції України 1996 р. Органи державної влади України. Реформування права.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекції	семін.	сам. роб.		лекції	семін.	сам. роб.
Тема 1. Предмет і завдання курсу "Історія держави і права України". Держава і право Київської Русі.	8	2	2	4	8	-	-	8
Тема 2. Феодальна роздробленість та процес утворення Галицько-Волинського князівства	8	2	2	4	8	-	-	8
Тема 3. Входження українських земель до складу Литовського князівства та їх правове становище. Характеристика права на українських землях кінця XIV – середини XVI ст. та його кодифікація у Великому князівстві Литовському	8	2	2	4	8	2	2	4
Тема 4. Судова система та судочинство на українських землях Великого князівства Литовського кінця XIV – XVI ст.	8	2	2	4	8	-	-	8
Тема 5. Правове становище українських земель у складі Речі Посполитої. Право на українських землях др. пол. XVI – середини XVII ст.	8	2	2	4	8	2	2	4
Тема 6. Виникнення та розвиток українського козацтва. Запорізька Січ, органи самоврядування козацтва, судова система і право. Визвольна війна українського народу 1648 – 1654 рр. під проводом Б. Хмельницького.	8	2	2	4	8	2	2	4
Тема 7. Боротьба України-Гетьманщини за збереження своєї політичної автономії. Розвиток права в Україні-Гетьманщині та його кодифікація.	8	2	2	4	8	-	-	8
Тема 8. Суспільно-політичний лад і право в українських губерніях у складі Російської імперії (кінець XVIII ст. – початок XX ст.)	8	-	-	8	8	-	-	8
Тема 9. Суспільно-політичний лад і право на західноукраїнських землях у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії	8	-	-	8	8	-	-	8
Тема 10. Відродження Української держави (березень 1917 – квітень 1918 рр.) Українська держава та право за П.Скоропадського.	8	2	2	4	8	2	-	6
Тема 11. Держава і право Української Народної Республіки доби Директорії	8	2	2	4	8	-	-	8
Тема 12. Формування радянської державності в Україні. Держава і право Радянської України (1917 – 1945 рр.)	8	2	2	4	8	-	-	8
Тема 13. Держава і право УРСР у перші повоєнні роки та доби відлиги (1946-1964 рр.).	8	2	2	4	8	-	-	8
Тема 14. Держава і право України з середини 1960-х років та доби «перебудови» (1965-1991 рр.)	8	2	2	4	8	-	-	8
Тема 15. Держава і право України після проголошення незалежності	8	-	-	8	8	-	-	8
Усього годин	120	24	24	72	120	8	6	106
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ІСПИТ								

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	<p>Тема 1. Предмет і завдання курсу "Історія держави і права України". Держава і право Київської Русі.</p> <p>1. Предмет курсу та його завдання. Значення курсу на сучасному етапі державного розвитку України.</p> <p>2. Характеристика державного ладу Київської Русі. Виші органи влади та управління Київської Русі. Суспільний устрій.</p> <p>3. Адміністративно-фінансова реформа княгині Ольги. Реформи Володимира Великого.</p> <p>4. Пам'ятники права Київської Русі: звичаї, угоди Русі з Візантією, Церковне право, князівське законодавство, «Руська Правда».</p> <p>5. Характеристика права. Поняття «злочин» і його різновиди, система покарань.</p>	2	-
2	<p>Тема 2. Феодальна роздробленість та процес утворення Галицько-Волинського князівства</p> <p>1. Характеристика суспільного та державного ладу Київської Русі.</p> <p>2. Джерела права Київської Русі: звичаєве право, договори Русі з Візантією, церковне право Руська Правда – письмовий звід законів Київської Русі.</p> <p>3. Причини та наслідки феодальної роздробленості Київської Русі.</p> <p>4. Органи влади та управління Галицько-Волинської держави.</p> <p>5. Джерела права Галицько-Волинського князівства</p>	2	-
3	<p>Тема 3. Вхідження українських земель до складу Литовського князівства та їх правове становище. Характеристика права на українських землях кінця XIV – середини XVI ст. та його кодифікація у Великому князівстві Литовському</p> <p>1. Правові основи вхідження українських земель до складу Литовського князівства.</p> <p>2. Характеристика суспільного та державного ладу Великого князівства Литовського.</p> <p>3. Кревська унія 1385 р.: причини укладення, зміст і наслідки для правового становища українського народу.</p> <p>4. Городельська унія (привілей) 1413 р.: причини укладення, зміст і наслідки.</p> <p>5. Джерела права на українських землях кінця XIV – середини XVI ст.</p>	2	2
4	<p>Тема 4. Судова система та судочинство на українських землях Великого князівства Литовського кінця XIV – XVI ст.</p> <p>1. Загальна характеристика судової системи, яка складалась в українських землях з кінця XIV – XV ст.ст.</p> <p>2. Центральні судові органи, їх склад та повноваження:</p> <p>3. Місцеві суди до судової реформи 1564 р.: а) копний суд; б) замковий суд.</p> <p>4. Суди в містах з Магдебурзьким правом.</p> <p>5. Причини та наслідки судової реформи 1564-1566 рр. у Великому князівстві Литовському.</p> <p>6. Загальні риси судового процесу, судові докази, їх види.</p>	2	-
5	<p>Тема 5. Правове становище українських земель у складі Речі Посполитої. Право на українських землях др. пол. XVI – середини XVII ст.</p> <p>1. Земельна реформа Сигізмунда II Августа – «Устава на волоки» 1557 р., її значення для населення українських земель.</p> <p>2. Підготовка і підписання Люблінської унії 1569 р. та її наслідки.</p> <p>3. Характеристика державного ладу Речі Посполитої, органів центральної влади.</p> <p>4. Прийняття «Артикулів Генріха Валуа» Правове становище українських земель у складі Речі Посполитої і адміністративна влада на місцях.</p> <p>5. Укладення Берестейської церковної унії 1596 р., її ратифікація та наслідки.</p>	2	2
6	<p>Тема 6. Виникнення та розвиток українського козацтва. Запорізька Січ, органи самоврядування козацтва, судова система і право. Визвольна війна українського народу 1648 – 1654 рр. під проводом Б. Хмельницького.</p> <p>1. Передумови і причини Визвольної війни 1648-1657 рр.; особливості її періодизації.</p> <p>2. Центральні та місцеві органи влади і управління в Україні-Гетьманщині.</p> <p>3. Зборівський мирний договір – черговий етап в історії української державності.</p> <p>4. Джерела права на території України-Гетьманщини в роки Визвольної війни.</p> <p>5. Білоцерківський мирний договір і його наслідки.</p> <p>6. Розробка та затвердження Березневих статей 1654 р.: їх аналіз і значення.</p>	2	2

7	<p>Тема 7. Боротьба України-Гетьманщини за збереження своєї політичної автономії. Розвиток права в Україні-Гетьманщині та його кодифікація.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика державного та суспільного ладу України-Гетьманщини. 2. Політичний проект І. Виговського і його реалізація у Гадяцькому договорі 1658 р. 3. «Батуринські» (1664) і «Московські» (1665) статті І. Брюховецького, їх зміст і наслідки. 4. Політичний проект І. Мазепи, його зміст і наслідки. 5. Ліквідація інституту гетьманства Петром І та утворення І Малоросійської колегії 1722 р. 6. Джерела права в Україні-Гетьманщині у XVIII ст. 7. Кодифікація права в Україні-Гетьманщині 	2	-
8	<p>Тема 10. Відродження Української держави (березень 1917 – квітень 1918 рр.) Українська держава та право за П. Скоропадського.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Утворення Української Центральної Ради: її структура та компетенція. 2. Універсали УЦ Ради: причини появи, зміст і характеристика. 3. Суд та судочинство в УНР. 4. Конституція УНР 1918 р. Причини повалення влади УНР. 5. Перші конституційні акти П. Скоропадського. 6. Органи державної влади та управління Української Держави. 7. Судова система та судочинство Української Держави. 	2	-
9	<p>Тема 11. Держава і право Української Народної Республіки доби Директорії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Встановлення влади Директорії. Універсал Директорії «другої» УНР. 2. Органи державної влади УНР доби Директорії. 3. Правоохоронні органи «другої» УНР. 4. Законодавча діяльність Директорії. 5. Причини поразки української національної революції. 	2	-
10	<p>Тема 12. Формування радянської державності в Україні. Держава і право Радянської України (1917 – 1945 рр.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. I та II Всеукраїнські з'їзди Рад та їх рішення. Конституція УСРР 1919 р. Система органів влади УСРР 2. Загальна характеристика кримінального, цивільного, сімейного та трудового права в УСРР. Суд і судочинство в УСРР. 3. Конституція УСРР 1929 р. її зміст та загальна характеристика. 4. Система органів державної влади та управління УРСР, їх компетенція за Конституцією 1937 р. 5. Правоохоронні органи і посилення ролі позасудових репресивних органів. 6. Радянсько-німецький пакт про ненапад: причини укладення, його змістовна характеристика і значення. Об'єднання західноукраїнських земель з УРСР: причини і наслідки. 	2	-
11	<p>Тема 13. Держава і право УРСР у перші повоєнні роки та доби відлиги (1946-1964 рр.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Процес відбудови УРСР, зміни в законодавстві. Посилення кризових явищ в УРСР у 1946 – 1947 р. 2. Посилення боротьби з «українським буржуазним націоналізмом», Жданівські «ідеологічні чистки» в Україні (справи української інтелігенції). Операція «Вісла». 3. XX з'їзд КПРС 1956 р та, причини запровадження політики «відлиги» в СРСР її сутність і наслідки. 4. Реформування права, та зміни в роботі правоохоронних органів УРСР. 5. Посилення репресій в УРСР проти духовенства. 6. Підсумкова характеристика політики «відлиги» в УРСР та її особливості. 	2	-
12	<p>Тема 14. Держава і право України з середини 1960-х років та доби «перебудови» (1965-1991 рр.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальний історичний огляд. Державний лад. Судова система і інші правоохоронні органи. 2. Конституція УРСР 1978р. 3. Позачерговий Пленум ЦК КПРС 11 березня 1985 р. та обрання М. Горбачова Генеральним секретарем ЦК КПРС. 4. Запровадження політики «перебудови» в СРСР, її сутність, мета та наслідки. 5. Початок політики роззброєння та кооперативний рух в УРСР. 6. Реформування права. 	2	-
Всього		24	6

6. Самостійна робота

Самостійна робота з дисципліни складається з опрацювання навчального матеріалу:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни;
- підготовка до семінарських занять;
- підготовка та виконання реферату;
- підготовка до підсумкового контролю.

7. Індивідуальні завдання.

Відповідно до навчального плану, слухачі початкового рівня вищої освіти спеціальності «Міжнародне право» виконують контрольну роботу з дисципліни «Історія держави та права України» у вигляді реферату на одну із запропонованих тем.

Реферат з навчальної дисципліни є результатом самостійної роботи студента навчально-пошукового характеру. Підготовка реферату має обов'язково погоджуватися з викладачем.

Реферат повинен мати титульний лист, вступ, основні розділи (2–4), висновки, список використаних джерел. Цитати, фактичні і статистичні матеріали, наведені в тексті, обов'язково мають супроводжуватися посиланнями на використані джерела.

При написанні реферату слід дотримуватися наступних вимог:

1. Обов'язковою умовою написання реферату є план, що складається не менше, ніж з 3-х пунктів, а також вступ та висновки, які повинні виражати власне ставлення студента до обраної теми.
2. Робота має мати обсяг не менш 10-ти друківаних сторінок тексту
3. Друкування тексту - за допомогою комп'ютера здійснюється через 1,5 міжрядкових інтервали, 14 кегль, шрифт Times New Roman. Поля: зліва - 30 мм; праворуч - 10-15 мм; вгорі і знизу - 20 мм;
4. Усі сторінки, окрім титульної мають бути пронумеровані (якщо в рефераті є додатки, то вони не підлягають нумерації).
5. Літературних джерел повинно бути використано не менше 6-7.

Темі рефератів:

1. Особливості суспільно-політичного устрою Галицько-Волинського князівства.
2. Характеристика привілеїв, їх класифікація та значення як джерел права у Великому князівстві Литовському.
3. Застосування магдебурзького права на українських землях XIV–XVI ст.
4. Джерела права Великому князівству Литовського.
5. Характеристика кримінального права згідно Статутів Великому князівству Литовського 1566 та 1588 рр.
6. Судова система на українських землях в складі Речі Посполитої: її структура та діяльність.
7. Правове становище України-Гетьманщини в складі Московської держави за березневими статтями 1654 р.
8. Суспільно-політичний устрій Слобідської України в другій половині XVII – середині XVIII ст.
9. Правове становище західноукраїнських земель кінця XVIII – початку XX ст.
10. Судова реформа в Російській імперії 1864 р. та особливості її запровадження на території українських губерній.
11. Кодифікація права Російської імперії у XIX ст.: причини, загальна характеристика і особливості її запровадження на території українських губерній.
12. Суд і судочинство на західноукраїнських землях XVIII – початку XX ст.
13. Українські політичні партії початку XX ст. та їх програми
14. М. Драгоманов та його політичні проекти відродження української держави.
15. Четвертий універсал УЦ Ради.
16. Україна в системі міжнародно-правових відносин у 1918 – 1923 рр.
17. Військова юстиція в УНР.
18. Кримінально-процесуальне право в УСРР.
19. Нова економічна політика та особливості її запровадження в УСРР.
20. Конституції УСРР 1937 р.: її характеристика і значення.
21. Характеристика кримінально-процесуального права в УСРР доби Великої Вітчизняної війни.
22. Приєднання Кримського півострова до складу УСРР.
23. Вхідження УСРР до складу ООН: причини і наслідки.
24. Причини прийняття Конституції УСРР 1978 р. та її характеристика.

8. Методи контролю

Здобувачі вищої освіти опановують зміст навчальної дисципліни у наступних видах навчальної роботи: опрацювання лекційних матеріалів та літератури; підготовка до семінарських занять; виконання реферату.

Поточне оцінювання здійснюється у вигляді демонстрації результатів навчання та оцінювання: усної відповіді на питання лекційного курсу або тестування знань з певного розділу (теми) або з певних окремих питань лекційного курсу; виступу на семінарських заняттях.

Підсумковий контроль проводиться для оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу дисципліни з урахуванням результатів поточного контролю. Форма підсумкового контролю: *екзамен*.

Методи демонстрації результатів навчання за навчальною дисципліною

Результат навчання*	Вимірювання кожного результату навчання
<p>Знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - питання історії держави і права, тому що право є частиною духовної культури українського народу і вивчення історії його розвитку може сприяти підвищенню рівня правосвідомості як частини самосвідомості народу; - історичні події, які дозволяють увійти до професійного юридичного середовища; - закони та інші нормативні акти, які хоча і втратили свою силу, але дають цінні відомості про суспільний і державно-правовий лад, що існував на українських теренах у різні періоди. 	Усне опитування.
<p>Розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> - закономірностей історичного розвитку держави і права; - ролі права, його виникнення у житті суспільства і особистості; - державних реформ в області організації органів влади і управління, суду та судочинства, які здійснювались на українських землях; - суспільного ладу в різних періодах розвитку державності. 	Усне опитування.
<p>Застосування знань (вміння):</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати та критикувати історико-правові документи, державні реформи в області організації органів влади і управління, суду та судочинства, права, які здійснювались на українських теренах у минулому; - проводити порівняльну характеристику рівня та якості кодифікаційних робіт що мали місце в історії української державності; - застосовувати знання з історії держави і права України для оцінки сучасної системи права, суду, діяльності прокуратури та адвокатури, політичної дійсності. 	Усне опитування. Виконання реферату
<p>Аналіз:</p> <ul style="list-style-type: none"> - упорядковувати набуті знання у вигляді реферату та наукових публікацій на студентських конференціях з історії держави і права України. 	Усне опитування. Виконання реферату
<p>Синтез</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявлення спільного, особливого, одиничного у розвитку держави і права 	Усне опитування.
<p>Створення</p> <p>письмових робіт на історико-правову тематику</p>	Захист та оцінювання реферату
<p>Оцінювання:</p> <p>застосування історико-правових знань для оцінки сучасної державної та правової реальності;</p> <ul style="list-style-type: none"> - формування світогляду і бачення подальшого розвитку Української держави. 	Усне опитування.

9. Критерії підсумкової оцінки знань студентів

Згідно діючої в університеті системи діагностики знань, оцінка знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, відповідною національною шкалою («зараховано», «не зараховано», «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і шкалою європейської кредитно-модульної системи (ECTS - «А», «В», «С», «Б», «Е», «FX», «F»).

Рівень знань оцінюється:

«відмінно» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацювати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

«добре» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

«добре» С - від 74 до 81 балів – Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

«задовільно» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

«задовільно» Е - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

«незадовільно з можливістю повторного складання» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

«незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

Сума балів за 100-бальною шкалою	Шкала ECTS	Національна шкала	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
				екзамен
90-100	A	відмінно	високий	відмінно
82-89	B	дуже добре	достатній	добре
74-81	C	добре		
64-73	D	задовільно	середній	задовільно
60-63	E	достатньо		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторної здачі семестрового контролю	низький	не задовільно
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту		

10. Рекомендована література

Основна

1. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмолаєв, В. О. Румянцев та ін.; за ред. В. Д. Гончаренка. Х. : Право, 2013. 704 с.
2. Історія держави і права України. / За ред. А. С. Чайковського. – К., 2004.
3. Історія держави і права України : У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина. К.: Ін Юре, 2000.
4. Музиченко П.П. Історія держави і права України. – К., 2007.
5. Музиченко П.П., Долматова Н.І., Крестовська Н.М. Практикум з історії держави і права України: Навч. посіб. К.: Вікар, 2002.
6. Музиченко П.П., Долматова Н.І. Історія держави і права України в питаннях та відповідях. – Харків, 2007.
7. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2 т./ За ред. В. Гончаренка. К., 2000.

Додаткова (до «Історія держави і права України» Ч.І.)

1. Аракелян М.Р., Музиченко П.П., Єфремова Н.В. Історія суду і судочинства в Україні. Одеса: Фенікс, 2010.
2. Бойко І.Й. Держава і право Гетьманщини. Львів : Вид. Світ, 2000.
3. Бойко І. Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ-ХХ ст.): Навч. пос. для студентів вищ. навч. закладів. Л.: Вид. центр Львівського нац. ун-ту, 2013. 904.
4. Гошко Т. Нариси з історії Магдебурзького права в Україні XIV – поч. XVII ст. Львів : Афіша, 2002.
5. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: кордони, населення, право / О. Гуржій. К., 1996.
6. Кульчицький В.С., Тицик Б.Й. Історія держави і права України. К.: «Ін Юре», 2007.
7. Полонська-Василенко Н. Д. Історія України : у 2 т. / Н. Д. Полонська Василенко. К. : Либідь, 1993. Т. 2.
8. Права, за якими судиться малоросійський народ / за ред. Ю. Шемшученка. К., 1997.
9. Статути Великого князівства Литовського / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова: У 3 т. Одеса, 2002 – 2004.
10. Суд і судочинство на Українських землях у XIV – XVI ст. / За заг. ред. П. П. Музиченка. Одеса, 2000.
11. Терлюк І.Я. Історія Держави і права України. К.: Атіка, 2011.
12. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657 – 1687) / за упорядкуванням. І. Бутича, В. Ринсевича, І. Тесленко. К.–Львів : НТШ, 2004.
13. Універсали Б. Хмельницького 1648–1657 / за ред. В. А. Смолія. К., 1998.

Додаткова (до «Історія держави і права України» Ч.ІІ.)

1. Єфремова Н. В. Введение в украинское право. Одесса, 2009: «Юридична література». / Под ред. Кивалова С. В., Оборотова Ю. Н. Глава 1, разделы 1.2. Характерные черты права УНР: ЦР, Гетьманат и Директория
2. Єфремова Н., Тицик Б., Марчук В. Суд та судочинство в Українській Народній Республіці, Українській Державі, Західноукраїнській Народній Республіці та УНР часів Директорії (1917 – 1920 рр.). Одеса–Львів, 2007.
3. Іванов В. Історія держави і права України. К.: Атіка, 2007.
4. Кульчицький В. С., Тицик Б. Й. Історія держави і права України. К.: «Ін Юре», 2007.
5. Мироненко О. М., Бенько О. П. Правоохоронні органи Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918). К., 1993.
6. Терлюк І. Я. Історія Держави і права України. К.: Атіка, 2011.
7. Українське державотворення. Словник-довідник. / За заг. ред. О. Мироненка. К., 1997.